

ВІСНИК
ЛЬВІВСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

Серія педагогічна

Випуск 28

Частина 1

Видається з 1969 року

Львівський національний університет імені Івана Франка
2012

ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ – НЕВІД’ЄМНИЙ ЧИННИК НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ-ХОРЕОГРАФІВ

Рожко М. М.
ЛНУ імені Тараса Шевченка,
вул. Оборонна, 2, 91011, м. Луганськ

Анотація. Стаття присвячена формуванню творчої активності студентів-хореографів в вузах культури і мистецтв. Ми прийшли до думки, що творча активність є складною динамічною особистісною освітою, заснованою на взаємовпливі внутрішніх і активно творчо сприйнятих зовнішніх чинниках, це продукт професійної свідомості, цільової поведінки, спрямованих на досконалість і успіх, творення нового, неповторного.

Ключові слова: творча активність, студенти-хореографи, протиріччя, виховання, професійний розвиток

Розвиток сучасної педагогіки характеризується підвищеною увагою до внутрішнього потенціалу людини, створенням освітнього середовища, котре сприяє творчій активності особистості. Існуюча в системі вищої освіти гостра потреба в підготовці інтелектуальних, ініціативних фахівців з розвиненим творчим мисленням, супроводжується підвищеними вимогами до освітнього процесу, належної уваги самостійної активності студентів. Між тим, ефективність майбутньої професійної діяльності студента-хореографа залежить не лише від отриманих у ВНЗ професійних знань і умінь, але і від рівня сформованості здібностей до подальшого професійно-творчого розвитку, їх спрямованості на професійне самовизначення, формування культури рефлексії, творчого мислення, інтенсивного особистісного і професійно-творчого розвитку.

Як показує практика, недостатність досліджень у сфері хореографічної освіти, відсутність ефективних стимулів розвитку творчої активності хореографа є одним із основних чинників, що стримують здійснення нових ідей і задумів,

нових цільових установок і ціннісних орієнтацій в сфері мистецтва танцю. Для вирішення цієї проблеми важливе не лише поглиблення творчого аналізу, але й визначення оптимальних шляхів практичного вирішення завдань сьогоденного дня.

Базовими для розробки досліджуваної проблеми є роботи про загальні закономірності педагогічного процесу у вищій школі, моделях формування особистості майбутнього фахівця, що відповідають технологіям навчання і виховання (А. Л. Гройсман, В. А. Кан-Калик, Н. В. Кузьміна та ін.).

Загально-теоретичні основи професійної підготовки педагогів-хореографів викладені в працях А. Я. Ваганової, К. Я. Голейзовського, Р. В. Захарова, Ф. Ф. Лопухова, А. Я. Мессерера, Ж. Ж. Новера, М. І. Тарасова та ін.

Актуалізується поняття „творчість” в якості способу ефективного розвитку і професійно-особистісної самореалізації (Н. Б. Крилова Я. А. Пономарьов, С. Х. Раппопорт та ін.).

Розвиток потенційних можливостей і внутрішніх ресурсів особистості, інтенсифікація творчого становлення студентів-хореографів, їх повноцінна самореалізація в навчально-професійній і майбутній професійній діяльності зумовлюють необхідність вивчення функціональних компонентів і засобів розвитку творчої активності особистості у ВНЗ.

Мета – виявити психолого-педагогічні протиріччя у формуванні творчої активності студентів-хореографів.

У науковій літературі можна спостерігати два протилежні напрями з цього питання.

Представники першого (Л. С. Виготський, М. М. Поташник, Л. Герстон та ін.) не вважають важливим визнання суспільством новизни ідеї, головне, що вона є суб'єктивно новою для самого творця.

Представники іншого напрямку (М. Стайн, Д. І. Коган, та ін.) вважають, що справжня творчість повинна визначатися новизною в загальнокультурних масштабах, тобто визнаватися суспільством, сучасниками.

На наш погляд, перше є найбільш важливим для розвитку суспільства в

цілому, друге, необхідною умовою розвитку особистості. При цьому істинна творчість має характер, що принципово творить, за необхідністю сприяючи розвитку людської особистості і людської культури.

Прибічники цього підходу спираються на визначення С. Л. Рубінштейна, згідно з яким творчість розглядається в умовах діяльності, що „творить щось нове, оригінальне, що при тому входить не лише в історію розвитку самого творця, але і в історію розвитку науки, мистецтва і т. д.” [1, с. 82].

На основі логіко-евристичного підходу Г. К. Селевко виділяє визначальні ознаки творчості в співвідношенні з діяльністю:

- творчість є інтелектуальна діяльність людини, що полягає у виробництві нового продукту або нових способів діяльності;
- творчість як форма пізнання нового і спрямовується логіко-евристичною діяльністю;
- творчість первинна відносно до інших видів інтелектуальної діяльності;
- творчість є вищою і специфічною формою діяльності і розвитку [2, с. 161].

М. Ю. Посталюк, систематизуючи творчі здібності, виділив серед них:

- здатність до бачення проблеми (краще, ширше, уміння самостійно ставити проблему), оригінальність її рішення, легкість асоціювання і образного уявлення;
- генерування ідей, гнучкість, критичність, антиконформізм;
- здатність до оцінювальних дій, суджень, вибору, а також здатність особистості до творчості [3, с. 83].

Творчі здібності перекликаються з визначенням З. М. Мулюкової якостей особистості, необхідними для розвитку професійної творчості:

- бачення проблеми там, де інші її не бачать;
- здатність помічати альтернативи;
- здатність до швидкого перемикавання;
- до суб'єктивного уподібнення;
- критичне відношення до загальноприйнятого і до нового;

- уміння створювати нові комбінації з відомих елементів і т. п. [4, с. 95].

А ось К. К. Платонов, вивчаючи цю проблему, відмічає, що „характеристики творчості” не предметні (наявність продукту – матеріального або ідеального), а процесуальні.

Основні з них наступні:

- творчість розгортається в процесі суб'єкт-суб'єктного взаємодії;
- творчість завжди в тій чи іншій мірі адресована іншій людині [5, с. 21].

Спираючись на виділені теоретичні узагальнення й положення, ми прийшли до думки, що творча активність є складною динамічною особистісною освітою, заснованою на взаємовпливі внутрішніх і активно творчо сприйнятих зовнішніх чинниках, це продукт професійної свідомості, цільової поведінки, спрямованих на досконалість і успіх, творення нового, неповторного.

Таким чином, творча активність студента-хореографа містить протиріччя, що відбивають боротьбу зовнішніх (об'єктивних, нормативних, суспільно-значимих) вимог із внутрішніми (суб'єктивними, особистісно-значимими) спрямуваннями, оскільки конфлікт чисто внутрішніх спонукань особливо характерний для творчої особистості.

Для того, щоб протиріччя не гальмували увесь хід навчання, їх необхідно вивчати, систематизувати і свідомо використовувати в педагогічній роботі.

У навчальному процесі протиріччя діють не автоматично. Чим усвідомленіше і цілеспрямованіше діяльність викладача і студента, тим успішніше вирішуються протиріччя.

Вивчаючи проблему ми виділили чотири етапи протиріч, що розрізняються за своїм походженням і роллю в розвитку творчої активності студента-хореографа в навчальному процесі.

- протиріччя, котрі витікають з цілей і суті художньо-педагогічного процесу;
- протиріччя, пов'язані з відбором змісту, вибором і використанням методів, організаційних форм і способів навчання хореографа;
- протиріччя, породжені специфічними умовами виробничого і соціального оточення;

- протиріччя, що носять випадковий характер і викликаються суб'єктивними чинниками.

Протиріччя першої групи за своїм походженням і характером об'єктивні, хоча вони, як і усі інші протиріччя, знаходять втілення в об'єктивній діяльності студента-хореографа.

Як показує практика, студенти-хореографи найчастіше глибоко і цілеспрямовано вивчають „головні” предмети за фахом, головним чином орієнтовані на концертну діяльність. Педагоги відмічають, що у багатьох студентів-виконавців хронічно низькі здібності до теоретичного навчання, відсутнє бажання вникати в проблематику теоретичних дисциплін, мало хто з них може з користю застосовувати „нав'язані” їм знання у своїй практиці, вони в основному пасивні, не знають, що хотіли б отримати від лекційних курсів. Недостатня чіткість і свідомість визначення професійних цілей призводять до того, що студенти усвідомлюють тільки після закінчення ВНЗ які якості і знання їм потрібні для професійної самореалізації.

Між тим, за твердженням Р. В. Захарова, в педагогіці немає несуттєвих дрібниць з багатьох, часом непомітних частинок, складається характер, образ мислення, увесь вигляд майбутнього артиста [6, с. 184].

Як результат, це протиріччя породжує проблему співвідношення широти і глибини освіти творчих фахівців у ВНЗ культури і мистецтв, реалізації особистості, свободи творчості, здійснення своїх художніх цілей відповідно до наявних економічних можливостей.

Наступне протиріччя перетинається з позначеною вище відсутністю наукових досліджень, інноваційних підходів і технологій навчання в хореографічній освіті, зумовлює протиріччя між накопиченим соціальним досвідом людства, що відбиває особливості культури (традиції, звичаї, моральні норми, специфіку міжособистісного спілкування і т. д.), і недостатнім оволодінням вказаними елементами загальної культури.

Особливо важливо відмітити існуючу невідповідність між вимогами до творчого розвитку хореографа в навчально-виховному процесі і способами його

стимулювання. Традиції хореографічної школи засновані на чіткій самоорганізації, вимогливості, точності, систематичності. Методам стимулювання (похвала, заохочення), як правило, відводять мало значення. Тому в моральному, і в матеріальному відношенні не помітно різниці заохочення обдарованих студентів, здатних успішно вирішувати професійні завдання. Реалізуючи функцію управління, викладачі не мають бажання відступати від звичної моделі педагогічних дій, що призводить до зниження інтересу, послаблення мотивації, до відсутності активності і прагнення самовдосконалювати свою професійну майстерність.

Протиріччя другої групи пов'язані з відбором змісту, вибором методів, організаційних форм і способів навчання студента-хореографа. Вони породжуються непропорційністю окремих елементів або неадекватністю використовуваних педагогічних засобів і форм навчання в художньо-педагогічному процесі у вузі. До них відносяться: реалізація динамічного співвідношення педагогічного управління і самоврядування, що дозволяє студентам (за наявності потреби і умінь) підвищити автопедагогічну і автодидактичну активність. А також усунення невідповідностей між змістом навчальної і професійної діяльності за допомогою постійного оновлення змісту спеціальних і гуманітарних дисциплін у ВНЗ, посилення міжпредметних зв'язків у методах і формах організації навчальної діяльності педагога-хореографа і т. д.

Маючи певну об'єктивну основу, вони не є внутрішньо необхідним компонентом навчального процесу, а зумовлені складністю, динамічністю навчання.

Об'єктивною основою протиріч цієї групи є психологічні і педагогічні закономірності оволодіння знаннями, які ми враховуємо далеко не завжди. Необхідність постійної зміни рівня творчих завдань і рівня знань і умінь хореографа породжує протиріччя між функціями педагогічних засобів.

М. І. Тарасов указував: „Усе повинно бути взаємозв'язане і працювати на методичну цілісність уроку, його хореографічну і логічну стрункість розвитку, а не подрібнюватися на окремі розрізнені частини” [7, с. 167].

Отже, використовувані багатьма педагогами традиційні методики, спрямовані, головним чином, на процеси сприйняття, уваги і пам'яті, реалізують виконавську позицію студента і навчання. Відсутність активності в самоврядуванні, реагування лише на керовану дію педагогами призводить до безініціативності, невміння вільно орієнтуватися в умовах професійної діяльності. У зв'язку з цим, часто спостерігаються зміни в настрої студентів – від захопленого, в перші місяці навчання у вузі, – до скептичного, при оцінці системи викладання діяльності окремих викладачів.

Це протиріччя вимагає розробки інтегрального підходу до ранньої діагностики і оптимального розвитку спеціальних здібностей студентів, що дозволить цілісно уявити становлення усіх основних компонентів професійно-творчого розвитку хореографа на різних етапах навчання у вузі.

До третьої групи відносяться протиріччя, породжені специфічними умовами виробничого і соціального оточення. Основне в цій групі протиріччя – між зовнішньою дією з метою формування особистості за соціальним зразком і внутрішньою творчою активністю особистості, спрямованою на професійне і особистісне самовизначення і творчу самореалізацію.

На наш погляд, повний дозвіл цього протиріччя неможливий, оскільки воно носить діалектичний характер, але взаємна відповідність зовнішніх дій внутрішній суті особистості, так само як і перехід громадських доручень і цінностей у внутрішньо-значимі, сприяє взаємозбагаченню особистості і суспільства.

Наступне протиріччя проявляється у взаємодіях культурного середовища і особистості. Перетворюючись і акумулюючись у свідомості, поведінці особистості, середовище у ряді ситуацій заперечується індивідуальністю. Так само і особистість, у певних колізіях поглинається і заперечується середовищем. Неспівпадання у ряді випадків соціальних еталонів з індивідуальними нормами і критеріями призводить до взаємного відчуження, а індивідуальні домагання можуть випереджати прийняті в професії норми. Проте, курс на розвиток творчої індивідуальності фахівця є одним із основних напрямків розвитку вищої освіти.

Таким чином, ми прийшли до висновку, що проблема виховання й навчання студентів-хореографів є досить актуальною і важливою для навчальних закладів культури і мистецтв. Наразі, дана тема є досить перспективною і може бути продовжена в подальших наукових розвідках.

Література

- 1. Рубинштейн С. Л.** Проблемы общей психологии. [Текст] / Л. С. Рубинштейн. – М. : Знание, 1973. – 416 с.
- 2. Селевко Г. К.** Современные образовательные технологии. [Текст] / Г. К. Селевко – М. : Педагогика, 1998. – 255 с.
- 3. Посталюк Н. Ю.** Творческий стиль деятельности: педагогический аспект. [Текст] / Н. Ю. Посталюк. – Казань, 1989. – 262 с.
- 4. Мулюкова З. М.** Аннотация движения: Метод. пособие / АН СССР. Ин-т языка, литературы и истории им. Г. Ибрагимова. [Текст] / З. М. Мулюкова. – Казань, 1971. – 44 с.
- 5. Платонов К. К.** Структура и развитие личности. [Текст] / К. К. Платонов. – М. : Наука, 1986. – 255 с.
- 6. Захаров Р. В.** Слово о танце. [Текст] / Р. В. Захаров. – М. : Искусство, 1979. – 145 с.
- 7. Тарасов Н. И.** Классический танец. [Текст] / Н. И. Тарасов. – М. : Искусство, 1981. – 247 с.

Творческая активность – неотъемлемый фактор обучения и воспитания студентов-хореографов

Рожко М. Н.

ЛНУ имени Тараса Шевченко

ул. Оборонная, 2,

91011, г. Луганск, Украина

Аннотация. Статья посвящена формированию творческой активности студентов-хореографов в вузах культуры и искусств. Мы пришли к мысли, что творческая активность является сложным динамическим личностным

образованием, основанным на взаимовлиянии внутренних и активно творчески воспринятых внешних факторах, это продукт профессионального сознания, целевого поведения, направленных на совершенство и успех, создания нового, неповторимого.

Ключевые слова: творческая активность, студенты-хореографы, противоречия, воспитания, профессиональное развитие

Creative activity is an inalienable factor of educating and education of students-choreographers

Rozhko M. N.

LNU of Taras Shevchenko

street Defensive, 2,

91011, Luhansk, Ukraine

Annotation. The article is sanctified to forming of creative activity of students-choreographers in institutions of higher learning of culture and arts. We came to the idea, that creative activity is the difficult dynamic personality education based internal and actively the creatively perceived external factors, it is a product of professional consciousness, having a special purpose behavior, sent to perfection and success, creation new, unique.

Keywords: creative activity, students-choreographers, contradictions, educations, professional development